

A Schola Rivulina Nagybányán fennmaradt köteteiről

A hajdani nagybányai református kollégiumi könyvtár múltja és egykori állományának összetétele viszonylag jól dokumentált,¹ ám ami a bibliotéka utóéletét, fennmaradt köteteinek sorsát és számát illeti, számos kérdőjel, megválaszolatlan kérdés merült fel az idők folyamán.

A helyi református egyházközséggel igen szoros intézményi kapcsolatban álló városnak a 17. század utolsó harmadában kezdődő s a következő század első felében hangsúlyosabbá váló erőszakos rekatolizációja a könyvesház sorsát is jelentős mértékben befolyásolta. A többszöri kényszerű költözések, elrejtések nyomán vélhetően károk keletkeztek az eredeti állományban, majd a kollégium működésének 1755. évi hatósági beszüntetését követően tulajdonképpen homály fedi a könyvek sorsát. Szerencsésen fennmaradt azonban a gyűjtemény öt katalógusa, jegyzéke (1669, keltezetlen, 1696, 1699, 1723).² Morvay Győző 1896-ban az időrendben negyedik jegyzéket közölte tételesen, és ebből kiindulva sikeresen próbálkozott az egyes katalógusok közötti konkordancia összeállításával is, majd alig néhány esztendő múltán Thurzó Ferenc, kiváló intézménytörténetének mellékleteként, mind az öt jegyzéket publikálta.³

A helyi ellenreformáció élharcosai a jezsuiták voltak, nagybányai rendházukban lévő könyvek a rend abolícióját követően, 1782-ben Budára kerültek. Morvay véleménye szerint legfennebb elenyésző mennyiségű kötet kerülhetett a Schola Rivulina könyvtárából hozzájuk, és valóban, az Egyetemi Könyvtár állományából mindeddig nem került elő az egykori református kollégiumi könyvtárra utaló adat. A minoriták 1687-től vetették meg lábukat Nagybányán, fennmaradt régi könyvállományukban hasonlóképpen nem találtunk kollégiumi eredetű köteteket.⁴ 1755 után a reformátusok szívós ellenállásának köszönhetően a kollégium el nem pusztult vagy pusztított javainak egy részét átmenthették, a könyvtár töredékei talán a Schola romjain, annak nyomán létrejövő triviális (elemi) iskola, és/vagy az egyházközség őrizetében maradhattak fenn.⁵ A Morvay Győző 1896. évi könyvtári bűvárlatáig eltelt közel másfél száz esztendő folyamán e töredék folyamatosan apadhatott, ő már csak „néhány” fennmaradt könyvről tudósított, majd Thurzó Ferenc 1905-ben 13, az egykori kollégiumi könyvtár állományához tartozó kötetet talált a nagybányai parókiális levéltár őrzésében. Ezeknek címléírásait a Soltész Elemér nagybányai lelkész által készített jegyzék nyomán közölte, a néhány hibásan kézhez kapott adattal együtt.⁶ Az azóta eltelt újabb száztíz esztendőt a levéltár – és e néhány kötet – a kutatás (és részben a hatóságok) elől egészen elszigetelve vészelte át. 1988-ban Monok István foglalta egybe a nagybányai református könyves múlt fennmaradt adatsorait, az akkori körülmények nem tették lehetővé számára a helyszíni kutatást, az esetlegesen fennmaradt kötetek utáni nyomozást.⁷

¹ A könyvtár történetére vonatkozó alapvető munkák: MORVAY Győző, *Két nagybányai régi könyvtár*, MKsz., (20)1896, 16–51; THURZÓ Ferenc, *A Nagybányai Ev. Ref. Főiskola (Schola Rivulina) története, 1547–1755*, Nagybánya, Morvay Gy. Ny., 1905.

² Ma a Román Nemzeti Levéltár Máramaros megyei Igazgatóságának (Nagybánya) őrzésében, a nagybányai református egyházközség részben államosított levéltárának részeként (Oficiul Parohial Reformat Baia Mare, Fond nr.114 / Inventar nr.78., nr. curent 796.). A könyvjegyzékeket is tartalmazó kéziratot a régikönyves szakirodalom *Matrix* néven ismeri.

³ MORVAY, *i. m.*, 19–41; THURZÓ, *i. m.*, 155–252.

⁴ MORVAY, *i. m.*, 41–43; EMÖDI András, *A Szatmári Római Katolikus Egyházmegye műemlékkönyvtárának régi állománya: Katalógus*, Nagyvárad, Szatmári Római Katolikus Püspökség–Varadinum Script K., 2010 (A Kárpát-medence Magyar Könyvtárainak Régi Könyvei, 5).

⁵ MORVAY Győző, *A középkorok története Nagybányán*, Nagybánya, Molnár Ny., 1896, 20; THURZÓ, *i. m.*, 111.

⁶ THURZÓ, *i. m.*, 114–116.

⁷ MONOK István, *Nagybánya: A református kollégium könyvtára = Partiumi Könyvesházak, 1623–1730 (Sárospatak, Debrecen, Szatmár, Nagybánya, Zilah)*, kiad. FEKETE Csaba, KULCSÁR György, MONOK István, VARGA András, szerk. H. TAKÁCS Marianna, Bp.–Szeged, MTA Könyvtára, 1988 (Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez, 14), 375–422.

2015 nyarán a nagybányai református esperesi és egyházközségi levéltárak rendezése, az ott végzett állományvédelmi munkálatok során azonosítottuk a Schola Rivulina fennmaradt köteteit,⁸ az utoljára tehát 1905-ben, Soltész Elemér által jegyzékelt 13 nyomtatványt. A lajstromhoz egy kéziratot is csatolhattunk, melynek bejegyzése a kollégiumi könyvtár maradékain létrejövő iskolai bibliotékának állít emléket. Örömmel vettük tudomásul, hogy a gyűjteményeink tekintetében végzetesen mostoha 20. század elmúltával legalább e néhány kötet hiánytalanul fennmaradt. A Királyhágómelléki Református Egyházkerület területén egykoron működött kollégiumi bibliotékáink régi könyvállományából ugyanis jelenleg mindössze e tucatnyi kötet található az egyház birtokában (!), a szatmárnémeti, máramarosszigeti és zilahi kollégiumi könyvtárak sorsa a második világháborút követően megpecsételődött, állományaik utóélete a szakma előtt ismeretes.⁹

Indokoltnak tartjuk a kötetek cím- és példányleírásainak közlését, hiszen a Thurzó által nem rögzített tulajdonosi bejegyzések és a kötések vizsgálata gazdagítja könyvtártörténeti, sőt egyháztörténeti ismereteinket is. Nem törekedtünk e 13 kötet hozzárendelésére a jelzett és többszörösen is publikált 17/18. századi katalógusok megfelelő tételeihez, annyit jeleznénk, hogy a bizonytalanságok ellenére kétséget kizáróan szerepelnek a 17. századi jegyzékek valamelyikében. A köteteink majd mindenikének előző- vagy címlapján látható, ám több alkalommal is módosított, átjavított könyvtári helyrajzi számokat (jelzeteket) csak kivételes esetben tudtuk megfeleltetni valamely katalógustétellel. A könyvtár viszontagságos sorsa a már ismerteknél is gyakoribb újrendezéseket, állományátcsoportosításokat feltételez. A tizenegy kötetünkben előforduló, égtájak szerint elhelyezett tékára épülő jelzetek (*Theca Septentrionalis ... Theca Orientalis...*) vélhetően a XVIII. század, egy eddig ismeretlen rendezési epizódjának a le nyomatai.

A Schola Rivulina meglévő kötetei

I.

Szent Ágoston opera omniája a kötésén látható tulajdonjegy tanúsága szerint a Schola Rivulina birtokában volt már 1556-ban. A **S.E.R.** supralibros véleményünk szerint a **Schola Ecclesiae Rivulinae** rövidítése, ugyanis az 1552–1556 között Wittenbergben bekötetett könyvön látható rövidítés nem rendelhető egyetlen hazai vagy külföldi ott tanuló diák nevéhez sem.¹⁰ Hogy ki lehetett az a személy, akinek kezén Nagybányára került e kötet, jelen tudásunk szerint megválaszolhatatlan kérdés, ugyanakkor e könyv a nagybányai protestáns iskola legkorábbra datálható, kézzel fogható bizonyítéka! Az egyháztörténet-írás közvetett adatokból 1547-re teszi a város reformációját, Kopács István működésének itteni kezdetét.¹¹

Coll. I.: AUGUSTINUS, Aurelius, S.: [Opera. T. I.] Omnium operum __ primus tomus. – Basileae, Froben (per Hieronymum Frobenium et Nicolaum Episcopium), (1541)1543. [20] pag. + 846 col. + [1] pag. 2^o

Coll. II.: AUGUSTINUS, Aurelius, S.: [Opera. T. II.] Secundus tomus operum... emendatus per Des. Erasmum Roterodamum. – Basileae, apud Hier. Frobenium et Nic. Episcopium, 1541. 896 col. + [4] pag. 2^o

Coll. III.: AUGUSTINUS, Aurelius, S.: [Opera. T. III.] Tertius tomus operum... – Basileae, ex officina Frob., 1541. 1078 col. + [1] pag. 2^o – VD16 A 4149 (Coll. I–III.), BNHCat. A 707

⁸ A levéltár ad otthont Czelder Márton (1833–1889) több száz kötetnyi, különgyűjteményként kezelt könyvtárának is, illetve a már Thurzó által jelzett, a kollégiumi állományon kívüli három régi kötetnek (THURZÓ, *i. m.*, 116).

⁹ KURTA József, *Az erdélyi református kollégiumi könyvtárak államosítása és visszaigénylése = Hagyomány, egység és korszerűség: Az Egyházi Könyvtárak Egyesülése 2009. november 10-i, jubileumi konferenciájának előadásai*, szerk. GÁBORJÁNI SZABÓ Botond, Debrecen, Egyházi Könyvtárak Egyesülése, 2010, 326–328, 331.

¹⁰ SZÓGI László, *Magyarországi diákok németországi egyetemeken és akadémiákon, 1526–1700*, Bp., ELTE Levéltára, 2011 (Magyarországi diákok egyetemjárása az újkorban, 17), 255–266; *Album Academiae Vitebergensis ab a. Ch. MDII usque ad a. MDLX*, hrsg. Karl Eduard FÖRSTEMANN, Lipsiae, 1841, 261–351.

¹¹ KATONA Lajos, *A nagybányai reform. egyház papjai 1547-től 1700-ig*, Magyar Protestáns Egyházi és Iskolai Figyelő, 1881, 236–237; THURZÓ, 1. jegyzetben *i. m.*, 2–4, 21–22; SOLTÉSZ János, *A nagybányai reformált egyházmegye története*, Nagybánya, Molnár Ny., 1902, 181–183.

A A Coll. III. vége csonka (utolsó levele, a col. 1072 után hiányzik).

B Fatáblás, vaknyomásos, rongált natúr bőrkötés, két pár rézcsat nyomával. Hans Cantzler wittenbergi műhelyében készült reneszánsz stílusú könyvkötés (datált bélyegző: 1552).

C S.E.R. 155(6) (supralibros)

(cl.) *Est Coetus Scholast. Rivulien.* (XVI/XVII. sz.)

(el.) *Scholae R. Rivuliensis.* (XVII/XVIII. sz.)

(el.) *Th. Septr. Or. 1^s lib. 2.* (könyvtári jelzet, XVIII. sz.)

A kötet irodalma: Thurzó 116/13. sz.

II.

A Dobronoki Fejér Miklós (?–1615) egykori könyvtárához tartozó Bullinger-kolligátum korábban egy általunk nem azonosított puhói (Pucho, ma Púchov, SK) tulajdonosé volt. Dobronoki a galántai zsinat végzése nyomán 1592-ben létrejött helvét irányultságú *felsődunamelléki* (más néven: *samarjai, csallóköz–mátyusföldi, komáromi*) református egyházkerület első püspöke volt, e hivatalát haláláig viselte. 1585-től vannak adataink lelkészi, esperesi és püspöki működésére, Komáromban, Galántán, Komjátiban, Érsekújváron szolgált.¹²

Coll. I.: BULLINGER, Heinrich: Sermonum decades quinque, de potissimis Christianae religionis capitibus, in tres tomos digestae. T. I.(–III.). – Tiguri, in officina Christoph. Froschoveri, 1567. [32] + 388 fol. 2° – VD16 B 9699

Coll. II.: BULLINGER, Heinrich: Festorum dierum domini et servatoris nostri Iesu Christi sermones ecclesiastici. – Tiguri, apud Christoph. Frosch. iuniorem, 1564. [28] + 215 + [1] pag. 2° – VD16 B 9611

B Fatáblás, vaknyomásos, natúr bőrkötés, két pár rézcsattal (egy horgas kapocs és egy záró csat hiányzik). Hátsó táblája rongált. Német reneszánsz stílusú kötés, datált bélyegzővel: 1558.

C (el., h.el.) *Johannes Puchouinus Chrenom(skj)* (XVI. sz.) / = **Iesus Pios Confortat** 1593

(cl.) *Nico. F. Dobronochinj* (XVI./XVII. sz.)

(el.) *Valet f. 1.* (XVII. sz.)

(cl.) *Est Coetus Sch. Riv.* (XVII. sz.)

(el.) *Scholae R. Rivuliensis.* (XVII/XVIII. sz.)

(el.) *Sed. 2 Lib.?* (utólag: *Lib. 4*, majd *9*) (könyvtári jelzet beragasztott papírlapocskán, átragasztva egy korábbit, XVIII. sz.)

(el.) *Th. 7. O. 2. 1. 9.* (könyvtári jelzet, XVIII. sz.)

A kötet irodalma: Thurzó 114/1. sz.

III.

Rudolf Gwalther zürichi prédikátor homiliáit 1578-ban Bécsben vásárolta – utólagos pontosítás szerint – Dobronoki Fejér Miklós, aki komáromi lelkészként jelenik meg a címlapon látható másik possessori bejegyzésben. A könyvet Hans Waiblinger augsburgi, a szakirodalom szerint 1589 után működő műhelyében kötötték. Nehezen képzelhető el, hogy a kötetet utólag visszazállították volna Augsburgba kötetés céljából. Dobronoki tanulmányairól nincsenek ismereteink, a külföldi egyetemjárás adatbázisaiban neve nem szerepel.

Coll. I.: GWALTHER, Rudolf: In priorem D. Pauli ad Corinthios epistolam homiliae. – Tiguri, excudebat Christophorus Froschoverus, 1572. [18] + 272 fol. 2° – VD16 W 1102

Coll. II.: GWALTHER, Rudolf: In posteriorem D. Pauli apostoli ad Corinthios epistolam homiliae. – Tiguri, excudebat Christophorus Froschoverus, 1572. [14] + 144 fol. 2° – VD16 W 1106

A A Coll. II. vége csonka (fol. 138 után hiányzik)

B Fatáblás, vaknyomásos, rongált natúr bőrkötés, két pár rézcsat nyomával (a rögzített és mozgó részei egyaránt hiányoznak). Reneszánsz stílusú kötés Hans Waiblinger augsburgi műhelyéből.

C (cl.) *Emptus Viennae f. 3. Anno 1578.* / (utólag:) **ND** [Nicolaus Dobronoki]

(cl.) *Nicolaj F. Dobronokj pastoris eccl. iae Comaromiens.* (XVI/XVII. sz.)

¹² THURY Etele, *A Dunántúli Református Egyházkerület története*, sajtó alá rend. KONCSOL László, Pozsony, Kalligram, 1998, I, 131–158; *A Dunántúli Református Egyházkerület prédikátorai és rektorai, 1526–1760*, szerk. KÖBLÖS József, KRÁNITZ Zsolt, Pápa, Pápai Református Gyűjtemények, 2009 (A Pápai Református Gyűjtemények Kiadványai. Forrásközlések, 10) I, 382; CSEPREGI Zoltán, *Evangelikus lelkészek Magyarországon: Proszopográfiai rész, I, A reformáció kezdetétől a zsolnai zsinatig (1610)*, Bp., MEDiT, 2014, 384.

(el.) *Valet f.1 d.50.* (XVII. sz.)

(cl.) *Est Coetus Sch. Riv.* (XVII. sz.)

(el.) *Scholae R. Rivuliensis* (XVII/XVIII. sz.)

(el.) *Sed.2 Libr.2* (javítva: *Sed.1. Libr. 4.*, majd 3.) (könyvtári jelzet beragasztott papírlapocskán, átragasztva egy korábbit)

(el., cl.) *Th. Or. Ord.1^s Lib.3^s* (könyvtári jelzet, XVIII. sz.)

A mű egész terjedelmében bőséges magyar és latin nyelvű (XVI/XVII. sz.) széljegyzetek, részben Dobronoki kezétől.

A kötet irodalma: Thurzó 115/3. sz.

IV.

A harmadik, Dobronoki könyvtárából származó kötetet – Gwalther további homíliáit – ugyancsak Bécsben vásárolták 1577-ben, a fent említett kötetési kérdőjellel. 1630 őszén Lévai János nagybányai lelkész vette meg a könyvet, tőle kerülhetett a Schola Rivulina könyvtárába. Lévai (?–1639) Heidelbergben és Tübingenben tanult, bizonytalan adat szerint már peregrinációját megelőzően (1619-ben) rektor, majd 1629-től kétséget kizáróan rendes lelkész volt Nagybányán.¹³

Coll. I.: GWALTHER, Rudolf: In acta apostolorum per Divum Lucam descripta, homiliae CLXXV. – Tiguri, excudebat Christoph. Froshoverus, 1569. [22] + 290 + [1] fol. 2° – VD16 W 1078

Coll. II.: GWALTHER, Rudolf: In D. Pauli apostoli epistolam ad Romanos homiliae. – Tiguri, excudebat Christophorus Froshoverus, 1572. [20] + 235 fol. 2° – VD16 W 1086, BNHCat. G 502

B Fatáblás, vaknyomásos, natúr bőrkötés, két pár rézcsattal (a horgas kapcsok hiányoznak), hátsó táblája sérült. Reneszánsz stílusú kötés Hans Waiblinger augsburgi műhelyéből.

C (cl.) *Anno 1577 Viennae Emptus f.3. d.25* / (utólag:) *Nicolai Dobronochinj*

(cl.) *Anno 1630. 18. 9bris Rivulini emptus: Johannes Levaj, pro tempore possessor hujus libri*

(rl.) *Scholae Rivulina* (XVII. sz.)

(el.) *Scholae R. Rivuliensis* (XVII/XVIII. sz.)

(el.) a korábban beragasztott, könyvtári jelzetet tartalmazó papírlapocskák kivakarva

(el., cl.) *Th. Or. Ord.1^s Lib.2^s* (könyvtári jelzet, XVIII. sz.)

A mű egész terjedelmében bőséges latin (és néhány magyar) nyelvű széljegyzetek.

A kötet irodalma: Thurzó 115/2. sz.

V.

A franciaországi születésű heidelbergi professzor, Kálvin és Béza tanítvány Franciscus Junius (Du Jon) műveinek kolligátumát Dobronoki Fejér István vásárolta és köttette be 1606-ban. Bár a szakirodalom erről nem tesz említést, vélhetően a püspök Dobronoki Fejér Miklós fiáról lehet szó.¹⁴ 1598. március 30-án iratkozott be a debreceni kollégiumba, 1603 májusában pedig a wittenbergi egyetemre. Azon év júliusában Miskolci Csulyak István peregrinációs albumába is bejegyzett.¹⁵ 1610–1621 között Bereg és Szatmár vármegyék területén működött lelkészként (Mezővári, Fehérgyarmat, Óvári).¹⁶ Zoványi Jenő kutatásai szerint 1622 októberének végéig szatmári esperesi tisztséget is viselt.¹⁷ Nincs okunk kételkedni abban a tényben, hogy az 1615-ben, Komáromban meghalt Dobronoki Fejér Miklós püspök fentebbi három kötete is általa került a szatmári tájakra, majd Nagybányára.

¹³ KATONA, 11. jegyzetben *i. m.*, 240; THURZÓ, 1. jegyzetben *i. m.*, 17, 24; HELTAI János, *Adattár a heidelbergi egyetem 1595–1621 között tanult magyarországi diákokról és pártfogóikról*, Az Országos Széchényi Könyvtár Evkönyve, Bp., OSZK, 1980, 298; SZÖGI, 10. jegyzetben *i. m.*, 901, 2554. sz.

¹⁴ Vö. ZSINKA Ferenc, *Oklevelek a reformáció első századából*, Magyar Protestáns Egyháztörténeti Adattár, 12(1928), 53.

¹⁵ *Intézménytörténeti források a Debreceni Református Kollégium levéltárában*, szerk. SZABADI István, Debrecen, Tiszántúli Református Egyházkerület, 2013 (Kiadványok a Debreceni Református Kollégium fennállásának 475. évfordulója tiszteletére, 1), I, 228; SZÖGI, 10. jegyzetben *i. m.*, 3899. sz. (tévesen Fejes); JAKÓ Zsigmond, *Miskolci Csulyak István peregrinációs albuma*, Szeged, 1972 (Irodalomtörténeti Dolgozatok, 71), 67.

¹⁶ ZOVÁNYI Jenő, *Protestáns lelkészek nyugtatványai régi tizedjegyzékek mellett*, Magyar Protestáns Egyháztörténeti Adattár, 13(1929), 35, 92, 100.

¹⁷ UŐ, *A beregi és szatmári református egyházmegyék espereseinek névsorához*, Egyháztörténet, 3(1947), 99.

Coll. I.: JUNIUS, Franciscus: Sacrorum parallelorum libri tres: id est, Comparatio locorum Scripturae sacrae, qui ex Testamento vetere in Novo adducuntur... – [Heidelberg, Hieronymus Commelinus], 1588. [20] + 615 pag. 4^o – VD16 ZV 4796

Coll. II.: JUNIUS, Franciscus: I. Defensio Catholicae doctrinae de S. Trinitate personarum in unitate essentiae Dei, adversus Samosatonicos errores specie inanis philosophiae in Polonia exundantes ... – Heidelbergae, [Hieronymus Commelinus], 1592. [12] + 121 + [2] pag. 4^o – VD16 D 2882

Coll. III.: JUNIUS, Franciscus: II. Defensio Catholicae doctrinae de S. Trinitate personarum in unitate essentiae Dei, adversus Samosatonicos & alias errores specie aucteriorum Scripturae falso adductarum in Polonia exundantes ... – Heidelbergae, [Hieronymus Commelinus], 1591. [8] + 158 pag. 4^o – VD16 D 2881

Coll. IV.: JUNIUS, Franciscus: III. Defensio Catholicae doctrinae de S. Trinitate personarum in unitate essentiae Dei, adversus Samosatonicas interpretations & corruptions locorum in Scripturis sacris... – Heidelbergae, [Hieronymus Commelinus], 1591. [8] + 235 pag. 4^o – VD16 D 2881

B Papírtáblás, vaknyomásos, natúr bőrkötés, hátsó táblája sérült. Reneszánsz stílusú kötés Georgius Kammerberger wittenbergi műhelyéből.

C S.F.D. 1606 (supralibros)

(cl.) *Servata fide ditat. Stephani F. Dobronochini Constat fl.1 d.80.* (XVII. sz.)

(el.) *Valet fl.1 d.50.* (XVII. sz.)

(cl.) *Est Coetus Sch. Riv.* (XVII. sz.)

(el.) *Scholae R. Rivuliensis* (XVII/XVIII. sz.)

(el.) *Sed 4. Lib.25* (utólag: 3) (könyvtári jelzet beragasztott papírlapocskán; ráragasztva egy korábbira)

(el.) *Th. 7^r. Or.4. l.3.* (könyvtári jelzet, XVIII. sz.)

A kötet irodalma: Thurzó 115/5. sz.

VI.

Szepsi Sartoris István 1613-ban váradi rektor, majd heidelbergi diák volt, 1620-ban nagybányai lelkész.¹⁸ Vélhetően az ő kötete került a helyi kollégium tulajdonába.

SCULTETUS, Abraham: Concionum in Iesaiam prophetam, ad populum Haidelbergensem habitatum, idea confecta studio & opera Balthasaris Tilesii... – Genevae, excudebat Petrus Aubertus, 1610 [tévesen: MCDX]. [16] + 526 + 391 + [25] pag. 8^o – SWISSBIB, SUDOC, RERO

B Papírtáblás pergamenkötés (XVII. sz.), gerincén utólagos javítással.

C S.S.Sz 1615 (supralibros)

(cl.r.) *Est Coetus Sch. Rivulien.* (XVII. sz.)

A kötet irodalma: Thurzó 115/7. sz.

Az alábbi két kötetet talán Petri Zobas Ferenc vásárolhatta és köttethette be. 1620-ban és 1621-ben Heidelbergben és Wittenbergben tanult, hazatérte után Gyulafehérváron, majd mindvégig Belső-Szolnok vármegyében, Désen működött.¹⁹

VII.

POLANUS VON POLANSDORF, Amandus: In librum prophetiarum Ezechielis commentarii. – Basileae, typis Conradi Waldkirchii, 1608. [28] + 900 pag. 4^o – VD17 14:666456R

B Vaknyomásos, papírtáblás pergamenkötés, metszése díszített. (XVII. sz.)

C F.Z.P. 1621 (supralibros)

(el.) *Scholae R. Rivuliensis* (XVII/XVIII. sz.)

(el.) *Sed.4 Lib 16.* (utólag javítva: *Sed.5 Lib.1.*) (könyvtári jelzet beragasztott papírlapocskán)

(el.) *Th. 7^r Ord.5. Lib.1.* (könyvtári jelzet, XVIII. sz.)

A kötet irodalma: Thurzó 115/11. sz.

¹⁸ KATONA, 11. jegyzetben *i. m.*, 239–240; HELTAI, 13. jegyzetben *i. m.*, 329–330; SZÖGI, 10. jegyzetben *i. m.*, 837. sz.

¹⁹ HERPEI János, *Polgári irodalmi és kulturális törekvések a század első felében*, Bp.–Szeged, MTA Irodalomtörténeti Intézet–JATE, 1965 (Adattár XVII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez, 1), 257–258; HELTAI, 13. jegyzetben *i. m.*, 312; SZÖGI, 10. jegyzetben *i. m.*, 902, 4141. sz.

VIII.

CARTWRIGHT, Thomas: Commentarii succincti & dilucidi in Proverbia Salomonis... quibus adhibita est praefatio... Iohannis Polyandri ... – Lugduni Batavorum, apud Guilielmum Brewsterum, 1617. [12] pag. + 1514 col. + [26] pag. 4^o – GBV, SWB, Copac

B A kötés pergamenborítása hiányzik, első papírtábláján láthatók a supralibros nyomai, metszése díszített.

C *F.Z.P. 1626* (supralibros)

(el.) *Scholae R. Rivuliensis* (XVII/XVIII. sz.)

(el.) *Th. 7^r. Or.5. lib.10.* (könyvtári jelzet, XVIII. sz.)

A kötet irodalma: Thurzó 115/10. sz.

IX.

A heidelbergi pergamenkötések jellemzői alapján az alábbi kötetet bizton társíthatjuk Udvarhelyi Györgyhez, aki 1609-ben Debrecenben, majd 1618-ban Heidelbergben tanult.²⁰ Róla és e könyv közvetlen további sorsáról többet nem tudunk, a XVII. század folyamán a Schola Rivulina állományába került.

SCULTETUS, Abraham: Idea concionum in Jesaiam prophetam, ad populum Haidelbergensem habitaram, confecta studio et opera Balthasaris Tilesii... – [Genevae, excudebat Petrus Aubertus, 1618]. [16] + 526 + 391 + [24] pag. 8^o – SWISSBIB, GBV, SWB

A Címlapja hiányos.

B Papírtáblás pergamenkötés, metszése díszített.

C *G.V. 161(.)* supralibros

(cl.) *(Sum) (Georgii Udvarhelj)* (XVII. sz.)

(el.) *Scholae R. Rivuliensis* (XVII. sz.)

(el.) *Sed (...)* (leragasztott korábbi könyvtári jelzet)

(el.) *Sed.5 Lib. 5* (javítva: *Sed.6 Lib.6* vagy *8*) (könyvtári jelzet beragasztott papírlapocskán)

(el.) *Th. 7^r Or.6. l.8.* (könyvtári jelzet, XVIII. sz.)

A kötet irodalma: Thurzó 115/8. sz.

X.

A Melanchthon iskolai tananyagként használt retorikai művében szereplő possessorok, bejegyzők közül Krizbai Istvánt tudtuk azonosítani, mint aki diákként 1684-ben írta alá a nagybányai iskolai törvényeket.²¹

MELANCHTHON, Philipp: Elementorum rhetorices libri duo, Martini Crusii quaestionibus explicati in Academia Tybingensi. Adiectis epistolis Pici Mirandulani et Hermolai Barbari contrariis, una cum Dispositione ... – Basileae, per Ioannem Oporinum, (1564). [16] + 502 + [50] pag. 8^o – VD16 M 3125

B Papírtáblás bőrkötés. (XVIII/XIX. sz.)

C (rl.r.) *Est Jeremias Veresmarti habe(.)* (XVII. sz.)

(rl.r.) *Ego Step. Sz.* (XVII. sz.)

(p.446) *Stephanus Krizbai* (XVII. sz., görög betűkkel)

(p.496) *Stephanus Krizbajnak nagy busulasj vadnak de nem tudom hogj mikor jö megh az... / Én bizony nem tudom hogj hová mennek mer(t) bizony igen rossz állapotott vagyon itt de tal(an) valamit ad az jo szerentse (ne felljunk)*

(rl.v.) *Scholae R. Rivuliensis est.* (XVII/XVIII. sz.)

(cl.r.) *Th. Orient. Or.1 lib. 17* (javítva: *Or.2 lib.6*, majd *5^s*) (könyvtári jelzet, XVIII. sz.)

A kötet irodalma: Thurzó 115/6. sz.

XI.

Azonosítatlan tulajdonostól a kollégiumi könyvtárba került kötet.

Coll. I.: [Biblia. Lat.] Sacrae scripturae et divinarum literarum Byblia universa, cum diligentia, cura, studio singulari elaborata... D. Erasmi Roterod. [...] – Lipsiae, ex officina Nicolai Wolrab (apud Nicolaum Wolrab), 1544. [36] + 867 pag., plur.fig.xylogr. 2^o – VD16 B 2617

²⁰ HELTAI, 13. jegyzetben *i. m.*, 339; SZÖGI, 10. jegyzetben *i. m.*, 887. sz.

²¹ THURZÓ, 1. jegyzetben *i. m.*, 73, 171, 193.

Coll. II.: [Biblia. Lat.] Novum Testamentum omne, ex versione utraque, hoc est, Des. Erasmi Roterodami & vulgata. – Lipsiae, apud Nicolaum Wolrab, 1543. 416 pag., plur.fig.xylogr. 2° – VD16 B 2617

A A Coll. II. vége csonka (p. 360 után hiányzik).

B Fatáblás, vaknyomásos, rongált natúr bőrkötés, két pár rézcsattal (a horgas kapsok és egy csat hiányzik). Ismeretlen német mester reneszánsz stílusú kötése (EBDB r004099).

C (cl.) *Samuelis G(alfi)* (XVII. sz.)

(el.) *Scholae R. Rivuliensis* (XVII/XVIII. sz.)

(el.) *Th. 7^o. Or. I. l. 4.* (könyvtári jelzet, XVIII. sz.)

A kötet irodalma: Thurzó 115/4. sz.

Az alábbi két kötet címlapja hiányzik vagy csonka, a két supralibros tulajdonosait nem tudtuk azonosítani.²² Az előző századfordulón valószínűleg még megvolt a Schola Rivulina tulajdonosi bejegyzését tartalmazó címlevelük.²³

XII.

Coll. I.: CLENARDUS, Nicolaus: Institutiones ac meditationes in Graecam linguam... – Parisiis, apud Andream Wechelum, (excudebat Andreas Wechelus), 1572. [108] + 414 pag. 4° – SWB, GBV, SUDOC

Coll. II.: BERTRAMUS, Bonaventura Cornelius: Gal'ed: Comparatio grammaticae Hebraicae & Aramicae... – S. I. [Genève], (apud Eustathium Vignon, 1574). 440 + [24] pag. 4° – GLN-2491, SWB, GBV, HeBIS, SUDOC

A A Coll. I. címlevele hiányzik.

B Papírtáblás, vaknyomásos, natúr bőrkötés, 2 pár textilszalag nyomával. A reneszánsz stílusú kötés Thomas Krüger wittenbergi műhelyében készült.

C *I.C.Z. 1576* (supralibros)

A kötet irodalma: Thurzó 115/12. sz.

XIII.

PISCATOR, Johannes: Expositio brevis dictorum selectorum ex libris Veteris Testamenti. – Herbornae Nassoviorum, excudebat Christophorus Corvinus, 1598. [8] + 363 + [1] pag. 8° – VD16 P 2959

A Címlevele sérült, csonka.

B Papírtáblás pergamenkötés.

C *I.W.B. (...)* (XVII. századi supralibros)

(cl.) *(...)is(e)n Catharinae* (XVII. sz.)

A kötet irodalma: Thurzó 115/9. sz.

(XIV.)

A kéziratos kötet előzéklapján látható bejegyzés a könyvtárnak (a Schola Rivulinának) a hatósági beszüntetését (1755) követő időszakát örököltette meg. Bogdány Imre és Détései Ádám iskolai előljárók azonosak lehetnek a nagyenyedi kollégium 1751-ben és 1755-ben beiratkozott diákjaival.²⁴

[Filozófiai tárgyú oktatási anyag, XVIII. századi latin nyelvű kézirat] 483 + [?] pag. 4°

A *Eleje és vége egyaránt csonka.*

B Félbőrkötés, márványozott papírral. (XVIII. sz.)

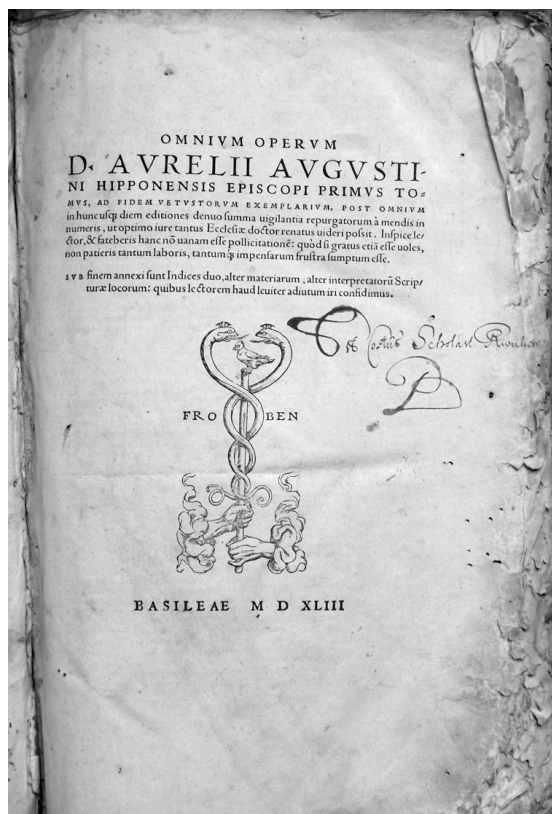
C (el.) *Th. 7^o. Or. 4. lib. 12.* (javítva: 13) (könyvtári jelzet, XVIII. sz.)

(el.) *Monumentum aere pere(nniu)s / Quod in aeviternam sui memoriam, in Bibliotheca Scholae Ref. Rivulinae posuit(.) vir (...)bilis ac (...)sus D.nus (Emeri)cus Bogdány. Strenuus nuper hujus Gymnasii Rector [javítva: Lector] Anno 1762. Die 12ma Janu.us / Rectore Adamo Détései [utólag:] in aetate straminea.*

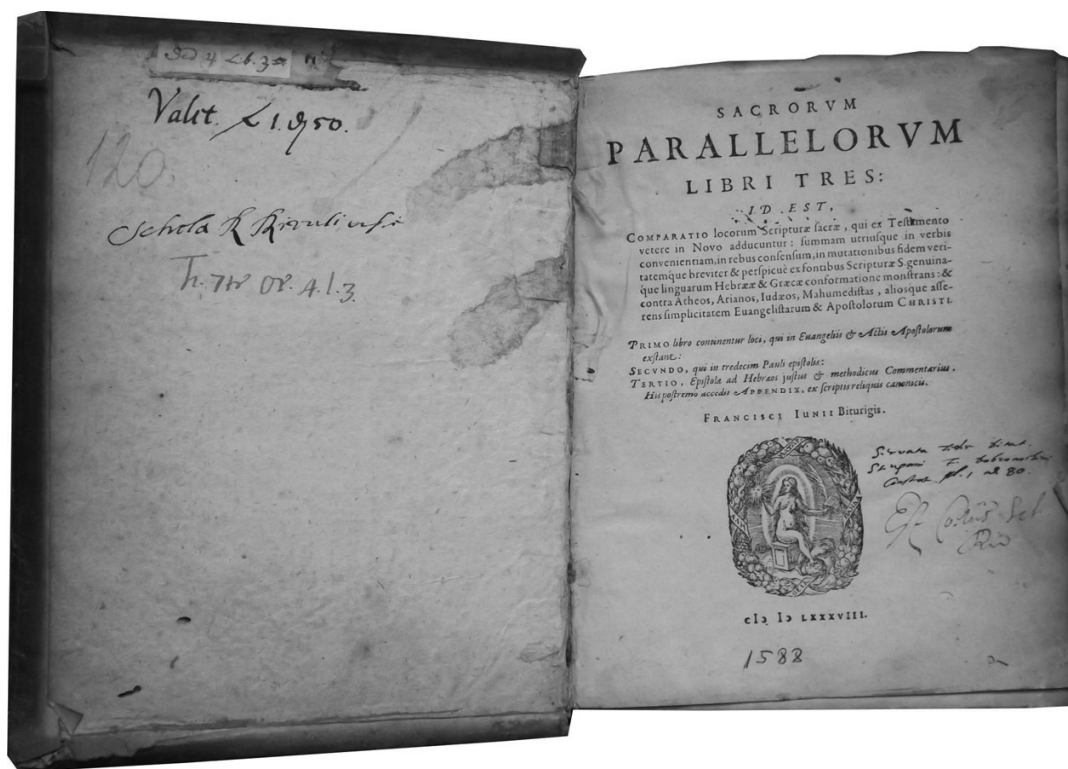
²² Az *ICZ 1576* supralibros fenntartásokkal esetleg Károlyi János peregrinus diákhoz (a wittenbergi matrikulában Johannes Carolinus formában) köthető, bár róla semmiféle további információval nem rendelkezünk. 1575 elején iratkozott be Wittenbergben (SZÖGI, 10. jegyzetben *i. m.*, 3387. sz.).

²³ THURZÓ, 1. jegyzetben *i. m.*, 116: (*Mindezen 13 kötet el van látva a „Schola R. Rivuliensis” jelzéssel*). A levéltárban egyébként sem őriztek más provenienciájú könyveket.

²⁴ JAKÓ Zsigmond, JUHÁSZ István, *Nagyenyedi diákok, 1662–1848*, Bukarest, Kriterion, 1979, 161, 164.



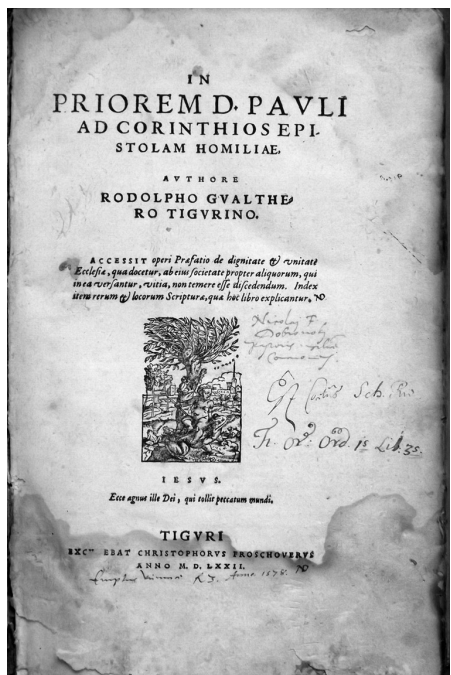
A Schola Rivulina könyvtárának legkorábban beszerzett és fennmaradt kötete



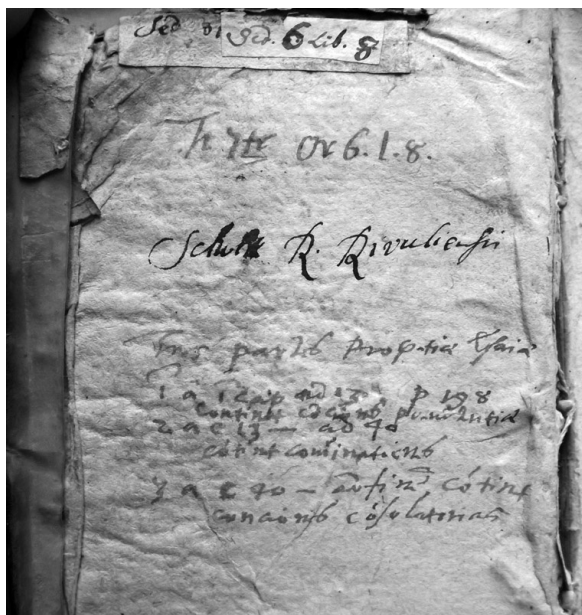
Dobronoki Fejér István kötetének előzéke és címlapja



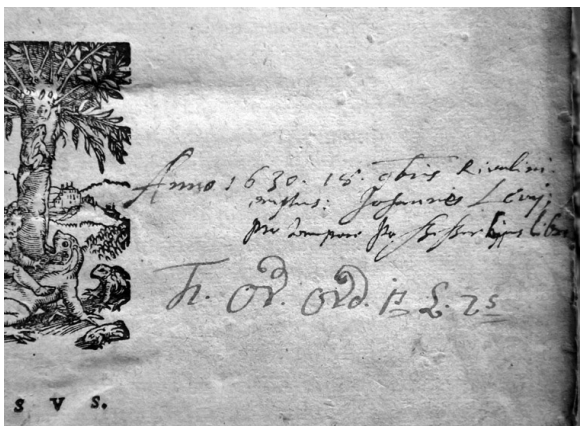
Dobronoki Fejér István supralibrosa



Dobronoki Fejér Miklós komáromi lelkész és felső-dunamelléki püspök bejegyzése



Könyvtári jelzetek



Lévai János nagybányai lelkész tulajdonosi bejegyzése